

SVETILNIK

/ Kulturni občasnik za mlade zanesenjake / Gledališče Koper / Pokrajinski muzej Koper /
Comunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana Capodistria, Centro Italiano
"Carlo Combi" Capodistria / Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper / Pokrajinski arhiv Koper /
Otok, zavod za razvijanje filmske kulture, Izola / Pomorski muzej "Sergej Mašera" Piran /
Znanstveno-raziskovalno središče Koper
/ Letnik XVI / Številka 4 / Junij 2023 / Brezplačni izvod /

KVIZ za šaljivce

● **Kako** se imenuje vodna pot dela oblačila? ● **S katerim** očesom ne moreš gledati? ● **Kateri** gram ne tehta nič? ● **Kateri** klobuki ne pristajajo na nobeno glavo? ● **Kako** bi napisali »suha trava« s širimi črkami? ● **Kaj** gre čez reko in se ne zmoči? ● **Kateremu** psu nikoli ne damo kosti? ● **Katero** jabolko ni zraslo na jablani? * (str. 151–158)

Pri tej igri
vas začara čarownica.
Najprej izberete soigralca, ki bo v prvem krogu igrал čarownico. Vsi drugi tečejo okoli njega in se pri tem kar noro spakujejo. Ko čarownica zavpije »**Stop!**«, se morajo vsi kot okamneli ustaviti v gibanju. Tako nastanejo **komične figure**. Kdor se prvi zasmije, v drugem krogu igra čarownico.
* (str. 21)

OKAMNELI LIKI

Papagačina

Teh dveh tajnih jezikov se z lahkoto naučimo. V vsaki besedi **za samoglasnikom** – torej za a, e, i, o in u – **dodate še »P«, samoglasnik pa se ponovi.**

»Ti si prijazen« bi se tako spremenilo v: »Tipi sipi pripijapazepen«. * (str. 149)

Ali govorite endo? Ne? To je eden najnovejših tajnih jezikov. **Vsaki besedi morate dodati še »endo«, in vsi bodo mislili samo še na scescendo.**

Na primer:
Aliendo bomoendo zdajendo narediliendo kratekendo premorendo inendo siendo privoščiliendo sladoledendo?
* (str. 150)

Branje nazaj

Če znate **brati nazaj**, to besedilo za vas prav gotovo ne bo težko:
oN, ot ap ser in olib okžet, ila čap?

Ste ga zmogli? * (str. 147)

Ples na gledališkem odru

Ples je mati umetnosti. Glasba in poezija obstajata v času, slikarstvo in arhitektura v prostoru. Ples pa živi obenem v času in prostoru (...) Iko Otrin
(Otrin, 1998, str. 8).

Kaj menite, ali na gledališkem odru nastopajoči v predstavi tudi plešejo?

Da Ne.

Razloži svoj odgovor.

Ali v predstavi plešejo igralci ali plesalci?

Plesalci Igralci

Razloži svoj odgovor.

Ali so tudi igralci lahko plesalci in plesalci igralci?

Da Ne

Razloži svoj odgovor.

Poznamo različne tipe predstav: **gledališko, plesno, baletno, glasbeno, lutkovno, gibalno, eksperimentalno** (na različnih področjih). V gledališču večinoma gledamo gledališke predstave, le-te pa lahko vsebujejo tudi elemente giba,

plesa in petja. Čeprav rečemo, da predstave vsebujejo samo elemente, je treba tudi za en sam prizor, ali eno koreografijo, ali eno pesem pri pripravah na uprizoritev poklicati osebo, ki se s petjem, plesom ali gibom ukvarja poklicno. Tako bo strokovnjak na svojem področju svetoval in vodil igralce skozi neigralske prvine, ki jih bo igralec moral v predstavi odpeti ali odplesati.

Strokovnjaka za plesno koreografijo imenujemo?

(koreograf)

koreográf -a m (â)

kdor se (poklicno) ukvarja s koreografijo; bil je eden najslavnnejših koreografov; koreografi in plesalci

koreográf -a m, člov. (â) |oblikovalec plesa|

koreográfinja -e ž, člov. (â) (*Fran*)

Lahko bi ga imenovali tudi **režiser plesa**.

Vsi **koreografi** so tudi **plesalci** in so svojo poklicno pot začeli kot plesalci ter se kasneje usmerili v koreografske vode. Plesni koreografi razvijajo nove oblike plesa, nove vzorce, ki jih vtkejo v druge tipe predstav, ali iz veliko plesnih vzorcev sestavijo plesno ali baletno predstavo v celoti. Plesalci pod vodstvom koreografov s svojim telesom: plesnimi figurami, telesno izraznostjo, čustvi, ki jih posredujejo z gibanjem in interakcijo med soplesalcji ali predmeti, ustvarjajo nebesedno govorico oz. govorico plesa.

Koreografi, ki so pomembno oblikovali in razvijali plesno področje v Sloveniji, so: **Pino in Pia Mlakar, Iko Otrin, Ksenija Hribar**. V današnjem času pa na

odrih, posebej opernih in baletnih, lahko opazujemo koreografske mojstrovine **Valentine Turcu** in **Edwarda Cluga**. Na področju sodobnega plesa pa te plesalke in plesalce: **Lejo Jurišić, Tanjo Zgonc, Miho Krušiča, Iztoka Kovača, Michala Rynia, Nastjo Bremec Rynia, Sinišo Bukiča** in še veliko drugih.

V svetovnem merilu se srečamo z imeni koreografov in plesalcev, kot so: **Merce Cunningham, Maurice Béjart, Marta Graham, Pina Bausch, Katherine Dunham** in še veliko drugih.

Pina Bausch, baletka, plesalka, koreografinja in pedagoginja je v sedemdesetih letih oživila **PLESNO GLEDALIŠČE**, ki v sebi združuje ples, glasbo, kostume, sceno, luč, besedo, rekvizite ter iz vsega tvori plesno-gledališko celoto.

Koreografovemu delu ni omejeno samo na gledališke, plesne, operne ali gibalne predstave. Koreografovemu delu je najbolj vidno v svetu popularne glasbe oziroma kar glasbe nasploh. Koreografija je prisotna povsod tam, kjer se nastopajoči gibajo z določenimi gibi na glasbeno spremljavo po prostoru, sami ali v odnosu / sodelovanju z drugimi nastopajočimi.

Kadar na sporednu gledališča preberemo **PLESNA PREDSTAVA**, vemo, da bo imel glavno besedo v predstavi ples. Govorjena beseda bo v manjšini, saj bodo vsebino pripovedovali plesalci s plesnimi gibi, ki jih je koreograf zreziral v plesno celoto. Tudi gledalec plesno predstavo dojema, gleda drugače kot gledališko predstavo, v kateri poslušamo govorjeno besedo in takoj vemo, za kaj gre. Plesna govorica je veliko bolj abstraktna kot govorjena beseda in od gledalca zahteva drugačno pozornost pri spremeljanju.

Plesne predstave ne uporabljajo besed, zato so veliko bolj odprte za različno govoreče ljudi. Pri plesnih predstavah namreč ni jezikovnih preprek, kot se to pojavlja pri govorjeni besedi, ki jo je za tujejezična okolja treba prevesti.

Tako kot gledališče je tudi **ples** nastal veliko stoletij pred današnjim časom in se je razvil iz starodavnih obredov in verovanj. S plesom so primitivna ljudstva, ki še niso poznala vzrokov bolezni, naravnih pojavov, častila bogove, jim izkazovala svoja čustva, jih prosila, jim darovala. Ljudje so namreč verjeli, da jim življenje krojijo bogovi ali demoni. Ampak ples so prvi začeli uporabljati šamani ali врачи, ki so se predstavljali kot posredniki med človekom in bogovi ali demoni. Na obredih, ki so jih izvajali, so plesali, uporabljali so različne maske, tolkala, izrekali uroke in peli. S plesom so višje sile prosili za dobro letino, zdravje, dober ulov, veliko otrok, pomoč pri premagovanju sovražnikov ...

»Indijski mit pripoveduje, da so se bogovi prijeli v krog in v pramorju zaplesali. Iz kapljic, ki so jih dvignile njihove noge, so nastali zemlja, sonce, zvezde, skratka – vesolje.« (Otrin, 1998, str. 9)

Skozi stoletja se je tako kot vsa preostala človeška znanja in veščine tudi ples razvijal in se preoblikoval z različnimi estetikami, verovanji, umetnostnimi slogi, prepričanji, uporabo in namenom vse do današnjih dni. Danes poznamo veliko plesnih slogov: balet, hip hop, swing, tango, salsa, capoeira in še veliko drugih.

Navedi še ti kakšen plesni slog

Tudi na odru Gledališča Koper so se v zadnjih letih »odplesale« plesne predstave za otroke. Mogoče veš, katere? Podčrtaj pravilne odgovore in naslove predstav poveži s fotografijami.

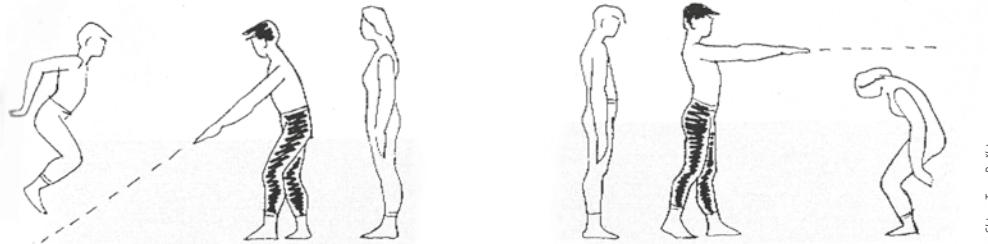
- 1) Barčica 2) Žabji kralj 3) Rdeča kapica 4) Brundagrrrom! 5) Lepotica in zver
 6) Bikec Ferdinand 7) Butalci 8) Lepo je biti Koprčan 9) Mali medo
 10) Lučka in najlepše darilo 11) Peter in volk

Ker je nekje treba začeti, vam ponujam **nabor preprostih vaj, s katerimi vstopamo v svet gibanja in plesa**. Odkrila sem jih v priročniku *La la bum*, ki ga je napisal slovenski plesalec, koreograf in pedagog **Iko Otrin**.

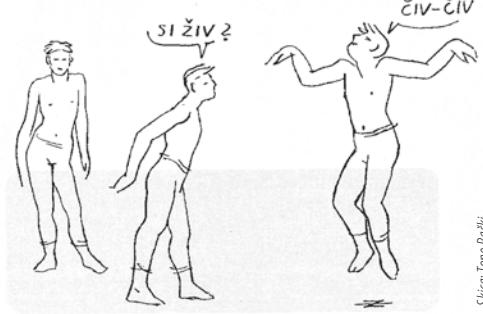
Streljanje

»Plesalec sredi kroga »strelja« z roko. Če ustreli navzdol, pod noge, mora »ustreljenik« soplesalec odskočiti v zrak. Če strelja nad glavo, mora soplesalec počepniti. Pravča-sno se mora umikati »izstrelku« (...). (Otrin, 2000, str. 23)

Slikar: Tone Rački

Si živ, si živ?

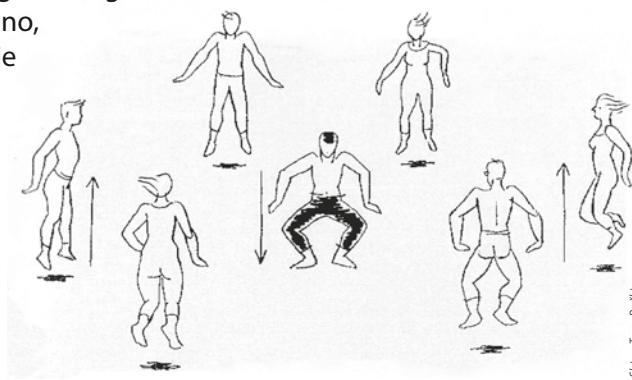
Slikar: Tone Rački

»Strelec hodi ob krogu in vsakega spra-šuje: »Si živ, si živ?« Vsak plesalec odgo-vori z vzklikom: »Čiv, čiv.« Pri tem odskoči in zaplahuta z rokami kot s krili. Potem strelec nenadoma spremeni vprašanje: »Si mrtev?« Če ima nagovorjeni plesalec res dober refleks, se bo »mrtev« zgrudil na tla, po navadi pa bo – po zakonu vztrajnosti – tudi odgovoril s skokom in »čiv, čiv«. (Otrin, 2000, str. 27)

Cirkuška gugalnica

»Plesalec v središču kroga skoči. Ko prileti na tla, morajo vsi drugi odskočiti, kot bi jih dvignila druga stran gugalnice. Če delajo pravilno, bodo odskočili vsi hkrati in, kar je zelo pomembno, enako visoko, kot je skočil prvi plesalec. Njihov skok je namreč odgovor na njegov skok.

Plesalec lahko improvizira različno visoke skoke, dela vmes pavze, ostali ga morajo posnemati (...).« (Otrin, 2000, str. 33)

Slovarček

ABSTRAKTNO je nekaj, kar je s čuti neza-znavno. Je nekaj, kar nima lastne resničnosti. Misli, ki jih povezujemo z lepoto, ljubeznijo, so abstraktne misli. Poznamo abstraktно umetnost. Abstraktno je nepredmetno.

ESTETIKA je filozofska disciplina, ki proučuje lepo in človekov odnos do lepega. **SWING** s koraki, ki so hkrati individualni in skupni, temelji na zabavi. Navadno ga spremlja jazz glasba. Med swing plese uvrščamo popu-larna charleston in tap. **TANGO** je strosten, dramatičen ples, ki je usmerjen v romanco in ljubezen. Značilni zanj sta komunikacija med partnerjema in improvizacija. **SALSA** je latinsko ameriški ples, ki ima poudarek na gibanju nog, predvsem pa na gibanju bokov. Kubanska salsa je znana po zapletenih gibih rok in nemogočih obratih, portoriška salsa pa po hitrih gibih. **BALET** je akademski na-čin plesa, značilni zanj so graciozni in lahko-tni gibi ter ekstremna natančnost. **HIP HOP** je ulični slog plesa in ima več različic. Break-dance je najbolj razširjen tip plesa, ki se je razvil iz hip hopa. Spremljata ga funk ali hip hop glasba. Gibi so improvizirani, fleksibilni in akrobatski, izvajajo se na tleh. Za novo šolo oz. moderen hip hop so značilni počas-nejši gibi, ki se izvajajo v stojecem položaju. Ti slogi so trenutno zelo popularni med mla-dimi. **CAPOEIRA** izhaja iz Brazilije, je hkrati borilna veščina in ples. Zanj je značilna borilna tehnika s prvinami plesa. Gibanje je neprekiniteno, spremljajo ga hitri gibi napada in obrambe ter ples in akrobatika.

Naj bo poletje polno dogodivščin, ustvarjalnih idej in gibanja na svežem zraku. *** Samanta**

Otrin, Iko. (2000). *La la bum*. Plesna abeceda za začetnike. Ljubljana: Sklad RS za jubiljetiske kulturne dejavnosti.

Otrin, Iko. (1998). *Razvoj plesa in baleta*. Ljubljana: Debora. <https://www.dijaskisvet.si/dijaski-os/danki/slovarcek-plesnih-stilov/> <https://www.termania.net/slovarji/slovar-slovenskega-knjizneg-a-jezika/2849496/abstrakten> <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=estetika>

Muzejska pomlad na fotografijah

Med zimskimi počitniškimi delavnicami smo se preizkusili v **pletenu s prsti**, spoznavali smo obrtni panogi **kovača** in **kolarja**, se naučili **nekaj italijanskih besed** ter marsikaj izvedeli o **Rimljanih**. Razveselili smo se obisku Hermana Lisjaka in skupaj v družbi kraševcev psarne Miliur, inštruktorice Veronike Valentin (Pasja šola VIP) ter dolgoletnih kinologov (Miroslava Židarja in Željke Fon Židar) odprli gostujočo razstavo **Kraški ovčar pri Hermanu Lisjaku**. Spomladis so nas obiskali med drugim učenci OŠ Škofije, OŠ Antona Ukmarja, OŠ Dušana Bordona, OŠ Šmarje, OŠ Koper, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio Capodistria, OŠ Livade in skupina otrok, ki se šola doma. Muzejski kovček je v Kortah in Izoli obiskal učence OŠ Vojke Šmuc, v Arheološkem parku Kašler smo preživeli čudovito nedeljsko dopoldne v pasji družbi, na sobotni delavnici pa smo spoznavali običaje, povezane s pripravami na **veliko noč** ter si naredili svojo tičico.

Kraški ovčar

Kraški ovčar je edina mednarodno priznana slovenska pasma psov. Že v 17. stoletju je znameniti slovenski učenjak, zemljepisec in zgodovinar **Janez Vajkard Valvasor** v svojih zapisih omenjal pogumne pse, ki so po opisu sodeč gotovo predhodniki kraških ovčarjev.

V Muzejski galeriji Pokrajinskega muzeja Koper je **do 12. junija 2023** na ogled gostujoča razstava otroškega muzeja Hermanov brlog Celje **Kraški ovčar pri Hermanu**

Lisjaku. Če si je še nisi ogledal, pohiti.

Razstava je na ogled **brezplačno**, ponuja kotičke za samostojno raziskovanje, učenje in igranje.

Reši naloge in izvedel boš veliko zanimosti o kraševcu in naših štirinožnih prijateljih nasploh.

Ilustracija:
Jelka Reichman

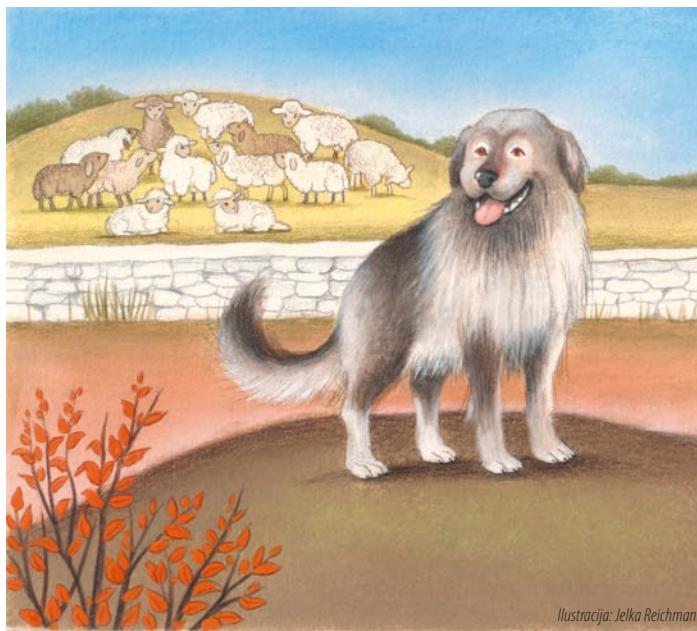
Foto: Tjaša Miklavčič

OTROŠKI MUZEJ Hermanov brlog

Označi, ali trditev drži ali ne drži. Naloge lahko rešuješ tudi ob obisku razstave :)

1. Kraški ovčar je edina mednarodno priznana slovenska avtohtona pasma psov, priznan je bil leta 1968. Drži Ne drži
2. Kraški ovčar se je v preteklosti imenoval ilirski ovčar. Drži Ne drži
3. Kraški ovčar je bil vzrejen za pašo ovac. Drži Ne drži
4. Šarplaninec je po značaju zelo podoben kraškemu ovčarju. Drži Ne drži
5. Kraški ovčarji so dobri pastirski in obrambni psi ter dobri čuvaji. Drži Ne drži
6. Kraški ovčarji se najbolje počutijo v mestu, zanje je življenje v stanovanju idealno. Drži Ne drži
7. Mikročip z identifikacijsko številko dobi vsak pes pri prvem cepljenju proti steklini. Če bi se kuža izgubil, bi z odčitanjem mikročipa poiskali njegovega lastnika. Drži Ne drži
8. Kliker je mala plastična škatlica s kovinskim jezičkom, ki ob pritisku povzroči kratek, vedno enak zvok. S klikerjem označujemo pri psu neželeno vedenje. Drži Ne drži

Ilustracija: Jelka Reichman

sledi nagrada.

zeleno vedenje, ki mu vedno sklikrem označujemo pri psu

z velikim vrtom, 7. Drži, 8. Ne drži.

Ti psi bodo nezbodo rečeni v hiši koprovnega državljenskega člena.

hodijo v naravo in si zelijo ena-

so lehkto oddična izbira za dru-

imatata posvetem drugačen značaj.

se rezilkujeva pastrij, vendar je večji, pes

ovčarju, vali uporabljal pastrij, da bi varo-

vali ujihovo čredo pred volovi.

karške oveja je so prvočno

je bil pastirskoga pesa. 3. Ne drži.

tip tudi Šarplaninca kot poseben

pod imenom ilirski ovčar. Pod

okrilje te pasme so takrat spre-

Mehdarodna kinološka zveza

ovčarja je leta 1939 priznala

2. Drži, Kraškega

S psi je povezanih veliko pregovorov in rekov.

Dopolni stavke in jih poveži z njihovim pomenom.

ČLOVEKOV, UŠESA, MAČKA, MIR, GOSPODAR, TACO, LAČEN, LAJA

1. Gledati se kot pes in
2. kot pes.
3. Vedeti, kam pes moli.
4. Pes ima kosmata
5. Pes, ki , ne grize.
6. Kakršen , takšen pes.
7. Pes je najboljši prijatelj.
8. Še pes ima rad pri jedi

a)

vedeti, kaj je skrivni
namen govorjenja
ali ravnanja koga

b)

pes in njegov lastnik
sta si v čem podobna

c)

ni vljudno motiti
med jedjo

f)

sovražiti se

č)

vedenje psa je
nepredvidljivo,
nezanesljivo

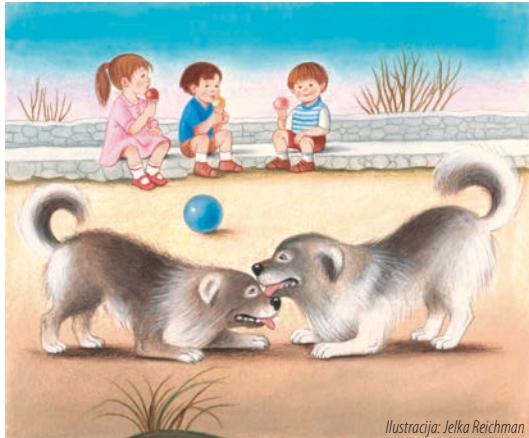
d)
zelo lačen**e)**

pes in človek
sta močno navezana
eden na drugega

g)

nekdo ni tako nevaren,
kot se zdi ali želi
napraviti vtis

* Tjaša

1., f., 2., d., 3., a., 4., ē., 5., g., 6., b., 7., e., 8., c.
6., gospodar, 7., človekovi, 8., mir,
6., gospodar, 7., človekovi, 3., taco, 4., ušesa, 5., laja,

Rezultate: 1. mačka, 2. lačen, 3. lačen, 4. ušesa, 5. laja,

Napovednik dogodkov

■ Poletna muzejska noč v Pokrajinskem muzeju Koper

Sobota, 17. 6. 2023,
od 18. do 24. ure

Program letošnje poletne muzejske noči bo izjemno pester in bogat. Udeležili se boste lahko delavnice za otroke in družine **Pravljica noč s Tačkami pomagačkami**. Prav tako boste lahko obiskali našo **konservatorsko-restavratorsko delavnico za keramiko in kamen**, si ogledali **začasno postavitev razstave novejše zgodovine in gostujujoča razstavo o slovenskih žrtvah Auschwitza**. Udeležili se boste lahko tudi **odprtja občasne razstave o primorski operni pevki in pedagoginji Kseniji Vidali**, prisluhnili **koncertu** njej v poklon, ter občudovali **umetnostnozgodovinsko zbirko** palače Belgramoni Tacco.

Zanimivi dogodki bodo potekali tudi v naših dislociranih enotah **na gradu Prem, v Hiši od Bardinca v Loparju in arheološkem parku Kašler nad Kortami.** *

■ Počitniške delavnice

julij–avgust 2023

Vsi muzejoljubci lepo vabljeni, da se nam pridružite na poletnih delavnicah, kjer bomo **veliko ustvarjali, se družili, zabavali** in tudi **marsikaj novega naučili**.

Točne datume in vsebine preverite na naši spletni strani ali muzejskem profilu Facebook. * Tjaša

Storia di una gabbianella: prima rappresentazione del gruppo di filodrammatica della Scuola "Vergerio" di Capodistria

Nel corso di quest'anno scolastico, presso la sede dislocata della Scuola elementare "Pier Paolo Vergerio il Vecchio" di Capodistria, ha preso vita il **gruppo di filodrammatica**, che è composto da undici alunne della IV classe (Desire, Ella, Eva, Julija e Vita) e delle classi V A e B (Aurora, Charlene, Gaia, Noemi, Sara e Zarja), su iniziativa della prof.ssa Pamela Vincoletto, bibliotecaria ed insegnante presso il sopraindicato istituto.

Venerdì 31 marzo 2023 presso la Casa di cultura a Bertocchi è andata in scena, la loro "prima fatica", lo spettacolo *Storia di una gabbianella*, un testo ispirato al libro *Storia di una Gabbianella e del gatto che le insegnò a volare* di Luis Sepùlveda, per il copione teatrale di David Conati (edito da Mela Music, 2016) con adattamenti della mentore del gruppo. L'evento si è svolto in collaborazione con la Comunità degli Italiani di Bertocchi. Ad aprire la serata sono stati gli alunni della sezione periferica di Bertocchi che hanno proposto per l'occasione una canzone ed una poesia a tema. Dopodiché le due giovani presentatrici, Andreja e Kristina, anch'esse alunne della "Vergerio", hanno introdotto la rappresentazione teatrale vera e propria.

Le undici attrici "in erba" si sono esibite in uno spettacolo coinvolgente, appassionato e a tratti commuo-

vente. Hanno messo in scena una storia di coraggio, altruismo e tolleranza tra gabbiani, gatti, topini ed esseri umani, il tutto arricchito da costumi, scenografie e musiche scelte con cura e dall'esecuzione di due noti brani canori, quali *Ci vuole un fiore* di Sergio Endrigo (canzone eseguita da Noemi) e nel finale la ben nota melodia *Nel blu, dipinto di blu* di Domenico Modugno (canzone eseguita da Desire). Nella preparazione dei brani le due giovani cantanti sono state seguite dall'insegnante Marinella Dobrinja.

Quest'esperienza nuova e avvincente è stata gradita dal numeroso e attento pubblico in sala, che ha premiato le giovani attrici con numerosi applausi!

La loro avventura però non finisce certo qui... Il 22 maggio infatti, sono andate in scena con lo stesso spettacolo, alla rassegna teatrale scolastica intitolata **Chi è di scena? Tutti in scena!** organizzata dall'Istituto Comprensivo "Bergamas" di Trieste e destinata alle scuole primarie e secondarie. Questo progetto nasce dal desiderio di creare un'occasione di scambio e di confronto tra le attività teatrali organizzate da scuole del Friuli Venezia Giulia, da scuole di altre regioni d'Italia e tra gli istituti scolastici di Austria, Slovenia e Croazia.

Alle giovani attrici auguriamo ancora tanti successi!!!

* Roberta Vincoletto

Fotografie Archivio SEI "Vergerio"

Pravljično popoldne z Natašo Frank in Miškom Bamijem

Dragi otroci in starši, na pravljičnih uricah smo pridno poslušali pravljice, se zabavali, ustvarjali in se veliko naučili. Dnevi postajajo vse daljši in kar kličejo k uživanju na prostem. Na oddelku za mlade bralce tako vsako leto sklenemo ure pravljic v mesecu aprilu. Zadnjo uro pravljic v šolskem letu 2022/2023 smo izvedli v četrtek, 20. aprila 2023, ob 17h na oddelku za mlade bralce. Za vas smo organizirali pravljično popoldne z Natašo Frank, ki je za otroke priredila predstavo o Mišku Bami. S pravljičnimi uricami ob četrtkih bomo spet začeli v drugi polovici septembra.

Z njim želim otrokom približati svet barv, ki jih on sam spreminja in vedno se mu kaj zgodi, da se določene barve znebi." Nataša Frank

Bami je radoveden mišek, ki se mu dogodijo različne nerodnosti, zato je prepričan, da nikoli ne bo dobil prijatelja. Med svojimi dogodivščinami spozna miško Frfro, s katero na koncu spleteta nerazdružljivo prijateljsko vez.

Mišek Bami je pravljica, ki jo je Nataša Frank napisala za najmlajše otroke. Avtorica je pri svojem delu spoznala, da otroci v tej starostni dobi zelo radi poslušajo pravljice z zanimivo in razumljivo vsebino. *

(vir: <https://misekbami.splet.arnes.si/>)

Z gospo Natašo Frank smo imeli čudovito pravljično popoldne. Ali tudi vi radi poslušate pravljice?

Preskusite se v pravljičnem kvizu. ☺

1. Kaj je postal mali Janček?

- žabec, grdi raček, ježek

2. Kaj je Pepelka izgubila med begom?

- zlati čeveljček, svileno nogavičko, stekleni čeveljček

3. Kako je bilo ime opici v knjigi z naslovom Pika Nogavička?

- Juri Muri, gospod Picko, gospod Ficko

4. Kam je bila namenjena Rdeča kapica?

- v trgovino, k babici, k volku

5. Kako je bilo ime pastirčku z neverjetno močjo?

- kralj Matjaž, Peter Klepec, Martin Krpan

6. Iz česa je bila sled, ki sta jo za seboj puščala Janko in Metka?

- iz frnikol, iz pisanih bombonov, iz krušnih drobtin *

Statut – najpomembnejši dokument mesta

Tako kot je za vsako osebo na svetu najpomembnejši dokument o njenem obstoju rojstni list, je za mesto najpomembnejši dokument o njegovem obstoju statut. V slovarju slovenskega knjižnega jezika je zapisano, da je statut »temeljni splošni pravni akt, ki določa osnovno ureditev kake skupnosti ali organizacije«.

Mi ga bomo opisali kot knjigo pravil, ki jih morajo upoštevati vsi, tako tisti, ki odločajo, kot tudi prebivalci.

V statutu je zapisano vse, kar je za mesto pomembno, na primer: kako je organizirana mestna uprava (župan, občina, različni mestni uradi), kako je delovalo sodišče in kakšna so bila pravila

obnašanja, kakšni prazniki so bili v mestu in kako so se praznovali, kakšne so bile poroke in obredi, kako so dedovali premoženje in še mnogo drugih določb.

Statut je, denimo, urejal, kako se ravna s plodovi dreves. Kot primer je naveden spor med lastnikom zemlje, na kateri raste drevo, in lastnikom zemlje, na katero je padel plod. Sodišče mora v tem primeru upoštevati pravico lastnika zemlje,

dajo hiše je bila lahko sklenjena pogoda ali pa je bil sklenjen ustni dogovor s stiskom roke. Tisti, ki si je po stisku roke premislil, je moral plačati *globo*.

Če si je kdo želel izposoditi denar, je za manjše vsote bila dovolj prisotnost dveh *prič*, za večje pa pisni dokument. V statutu je bilo določeno, da je delavec, ki je obljudil, da bo nekaj naredil, pa tega ni izpolnil, moral plačati globo.

na kateri je plod (npr. jabolko). Torej, drevo raste ob meji s sosednjim zemljишčem, ki je v lasti druge osebe. Lastnik drevesa ne sme iti na sosedovo zemljo in pobrati jabolk, ki so na tleh, temveč jih lahko pobere sosed, ker je to njegova zemlja in so jabolka padla na njegovo zemljo. Prav tako lastnik drevesa ni smel pobrati jabolk na veji, če je le-ta rasla čez mejo njegovega zemljiska.

Statut je tudi določal položaj *sužnjev*. Prepovedal je prodajo krščenih sužnjev, nakup takega sužnja pa je lahko dovolil le *podestat*. Za sužnje, ki niso bili krščeni, je bila dovoljena prosta prodaja ali kupovanje. To pomeni, da je v Kopru v 15. stoletju obstajalo suženjstvo.

Statut je določal, kako so se prodajali hiše in druga lastnina. Na primer: za pro-

Manj znane besede:

suženj – brezpraven, nesvoboden človek, katerega lastnik je njegov gospodar;

podestat – predstojnik občinske uprave, danes bi rekli župan;

globa – denarna kazen, odškodnina za neizpolnjeno oblubo ali pogodbo;

priča – oseba, ki je prisotna ob kakem dogodku z namenom, da potrdi veljavnost dogovora, tudi na sodišču.

Najstarejši statut mesta Koper ni ohranjen, ohranjena pa sta dva, ki letos praznujeta 600 let. Običajno so pisarji statut okraševali z lepimi začetnicami besed in barvami. *

Nada Čibej

acendo aquam mandam ut immitiam ut ali
mus sup aliquam stratam
piciensq; ietamen ante aliud iotuodum min
is,
s fusoli tam omni sunt summis infulis in ali
c iussum ad uas publicas cum ualio epab
non accedita recipi solutio neq; null medo
cepto.
us decimeno autem tenere perdux iniquita
opolis pieter in hanc seu nreomo clauo. *Cit. xv.*

Cit. xvij.

Cit. xviii.

**Postani župan v svoji sobi. Napiši, kako bi razsodil, če se
doma skregate, kdo mora pospraviti obleke v otroški sobi.**

Cit. xix.

Cit. xix.

**Kot znani raziskovalec poišči in napiši, kaj vse so delali
sužnji.**

Na primer: obdelovali so njivo ...

Ali so bili sužnji za svoje delo plačani?

da, ne

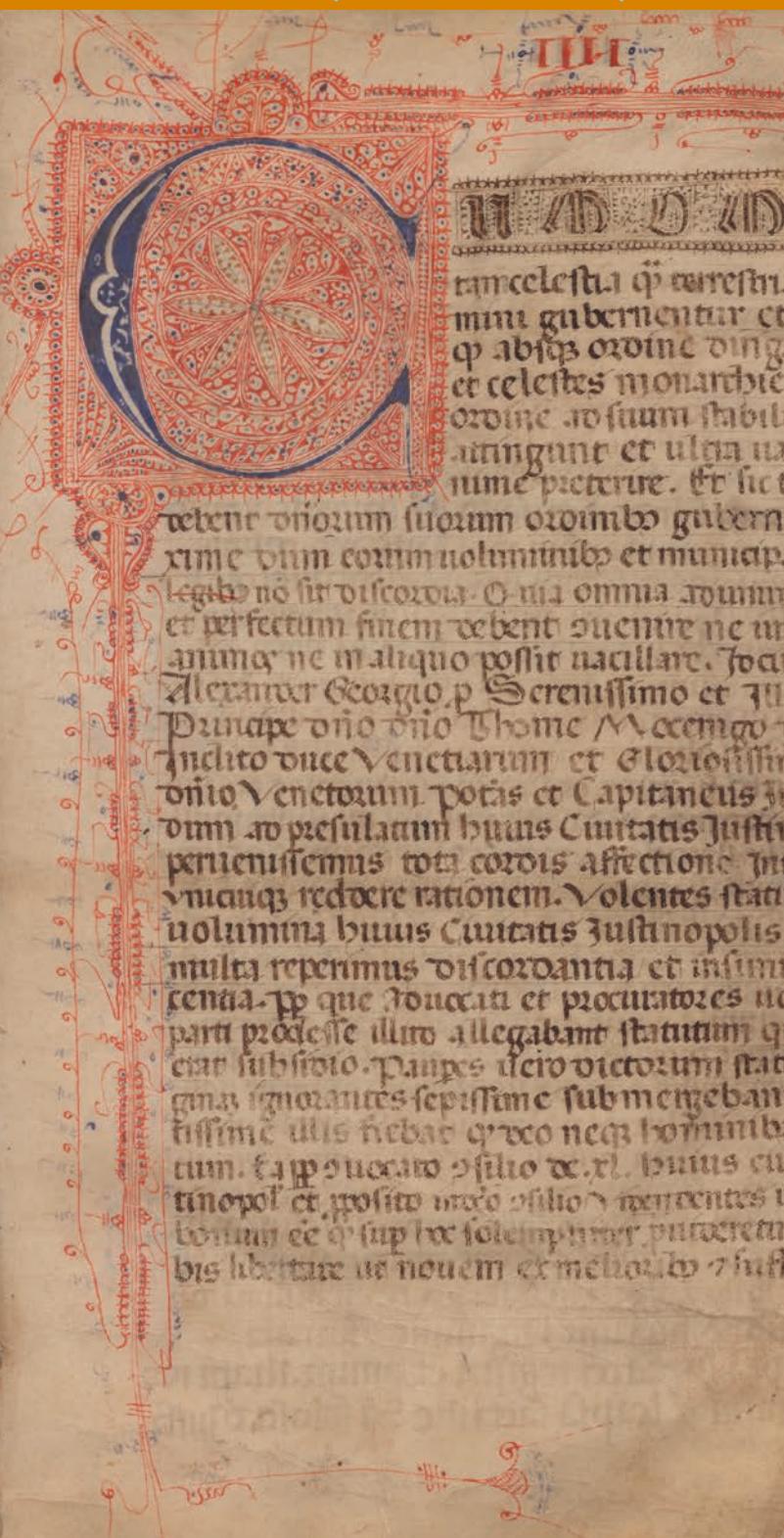
Globa je kazen:

zaporna, denarna, delovna

**Statut Kopra praznuje 600 let. To pomeni, da je napisan
leta**

1823, 1623, 1423, 1223, 1023

**Kot pravi župan svoje sobe, napiši statut, torej pravila
obnašanja.**

Morje in sonce na filmskem platnu

Poletje prinaša priložnosti za spoznavanje novih prijateljev, potovanja, raziskovanje narave, skratka, edinstvene dogodivščine. Zato ima film rad poletje. Poznamo številne filme, katerih zgodbe se dogajajo pod žgočim soncem in nekatere prav zato radi gledamo znova in znova. Še lepše pa jih je gledati skupaj – s prijatelji, starši, *nonami* in *nonoti* ter vsemi drugimi. In zato ima tudi poletje rado film. Takrat med nas ponovno pride **Mednarodni filmski festival Kino Otok – Isola Cinema** in skupaj z njim pripluje **Podmoronica, program filmov in dogodkov**, ki je namenjen prav vsem generacijam, od najmlajših do najstarejših. S paketom najnovejših filmov pristane **med 7. in 11. junijem 2023** v izolskem Kulturnem domu in v Sončni dvorani JSKD.

Kogledu filmov vzemite s seboj izvod Svetilnika ter se po projekcijah pogovarjajte tudi o tem, kar ste prebrali na teh straneh.

Poletje, ko sem se naučila leteti (*Leto kada sam naučila da letim, 9+ let, Radivoje Andrić, 2022, 87'*)

Eden od filmov, ki govorji prav o sladkoštih in težavah tega letnega časa, je film **Poletje, ko sem se naučila leteti**. Zgoda govori o dvanajstletni Beogračanki Sofiji, ki mora **z nadležno babico prvič odpotovati na poletne počitnice k babičini sestri** na Hvar. Medtem ko tam prešteva svoje težave, obupuje nad slabim internetnim signalom in sanjari o prvem poljubu, začne opažati babičino nenavadno skrivnostno vedenje. Poletno dogodivščino, ki poveže generacije in pokaže pomembnost

sprave, je posnel **režiser Radivoje Andrić**, ki bo **projekcijo 10. junija ob 16. uri obiskal skupaj s producentom filma**. Po filmu se bosta pogovarjala z gledalci in člani skupine mladih selektorjev, učenci OŠ Elvire Vatovec Prade s podružnično šolo Sveti Anton.

I **Film se dogaja v času poletnih počitnic: katere občutke, ki jih Sofija doživlja, ste doživeli tudi vi? Odraščanje na omrežjih: Sofija je zelo kritična do svojega videza. Zakaj? Se vam zdi nesprejemljive lastnega telesa nekaj običajnega? Kakšno vlogo imajo pri tem družabna omrežja? Kaj vi objavljate na njih? Kako se počutite, ko spremljate druge objave?**

Kiti, varuhi planeta (*Les Gardiennes de la planète, 7+ let, Jean-Albert Lièvre, 2022, 82'*)

Poglejmo še pod površje. Vas zanima življenje v globinah morja?

11. junija ob 10. uri bomo občudovali njegovo veličastnost s perspektive največjih živali na planetu. V dokumentarnem filmu **Kiti, varuhi planeta** kit grbavec nasede na odročni obali. Medtem ko ga skupina ljudi rešuje, **ob spremljavi sodobne glasbe potujemo v svet teh izjemnih vladarjev oceanov** s človeku nedoumljivimi sposobnostmi komunikacije ter kompleksnim družbenim življenjem.

Ste vedeli, da kiti živijo tudi do 240 let? Da, prav smo zapisali. Grenlandski kiti so verjetno **najstarejši prebivalci tega planeta**. Nekje v oceanu torej pravkar plava kit, ki je bil tu, še preden smo iznašli elektriko. A to še ni vse. Sinji kit je z dolžino 30 metrov največja žival, ki je kadar koli živila (in tudi najtežja).

Primerjajte velikosti človeka in sinjega kita. Najprej narišite majhnega človeka. Nato ob njem potegnjite ravno črto in označite 17 dolžin njegove velikosti. Med enim in drugim koncem te črte narišite kita. Si predstavljate, da bi tako gmo videli v živo poleg sebe? Zato so potapljači kita v bližini že kdaj zamenjali za – skalo.

Celoten program na krovu Podmornice:
<https://kinootok.org/>

Kaj je filmski festival? Izraz filmski festival pomeni, da v nekaj dneh v enem ali več krajih en za drugim potekajo filmski dogodki in številne filmske projekcije, pogosto filmov, ki jih sicer ne moremo videti v bližnjem kinu. Kino Otok se tako dogaja pet dni in Izoli, nekoliko manj pa tudi v Kopru, Ljubljani, Tolminu, Sežani, Cerknici in Idriji.

Katera spodnja fotografija spada h kateremu od festivalskih filmov? Ugibajte glede na naslove:

Lunana: jak v razredu (Lunana: A Yak in the Classroom, 8+ let, Pawo Choyning Dorji, 2019, 109')

Dekliška druščina (Girl Gang, 9+ let, Susanne Regina Meures, 2022, 98')

Dancing Queen (9+ let, Aurora Gossé, 2023, 92')

Magične živali (4+ let, program slovenskih animiranih filmov, 32')

Mladi selektorji se srečujejo v sklopu mednaravnega projekta *Mladi selektorji za mlado občinstvo!*

Mreža evropskih filmskih festivalov,
s podporo programa EU
Ustvarjalna Evropa,
podprogram
MEDIA.

Sergej Mašera

Pomorski muzej v Piranu vse od leta 1967 nosi ime po Sergeju Mašeri. Ali veste, kdo je bil ta pomorščak?

Meseca aprila je minilo 82 let, odkar je Sergej Mašera izgubil življenje, ko je skupaj z Milanom Spasićem v Boki Kotorski miniral rušilec Zagreb. Za to dejanje sta bila razglašena za narodna heroja Jugoslavije.

Sergej Mašera se je rodil 11. maja 1912 v Gorici očetu Francu in mami Idi. Leta 1915 se je družina Mašera sredi vojne vihre preselila iz Gorice v Ljubljano, kjer se je tudi ustalila. Tam je Sergej obiskoval osnovno šolo, se vpisal na Državno gimnazijo (realko) in leta 1929 maturiral.

Kot srednješolec se je ukvarjal z različnimi dejavnostmi, kot so plavanje, smučanje, drsanje ... Že od mladih nog je rad planinaril, kot dijak pa je vzljubil tudi **morje**, s katerim se je prvič srečal kot član **skavtske organizacije** na taborjenju pri Omišljju na otoku Krku.

Sergej Mašera na poletnem taborjenju s skavti (peti z leve).

Sergej je šolanje nadaljeval na **Pomorski vojni akademiji** v Dubrovniku.

V tistem času so bili mornarji v družbi spoštovani in občudovani. **Vojaški poklic** je prinašal ugled in redno delo, zato se je veliko slovenskih fantov odločilo zanj.

Sergej Mašera (v sredini) na Pomorski vojni akademiji.

V Pomorskem muzeju hranimo veliko pisem, ki jih je Sergej pošiljal domačim v času študija in službovanja. V njih opisuje, kako so bili mornarji oblečeni, kako so

Sergej Mašera med praktičnim poukom

skrbeli za svoje uniforme in kako so živelii na akademiji. Opisoval je tudi svoja potovanja po Jadranu, pisal o razmerah na ladjah, o nesrečah in o veliko drugih dogodkih.

Leta 1932 je diplomiral in svojo karierno začel kot **poročnik korvete** (majhne

Sergej Mašera kot učenec Pomorske vojne akademije, leta 1931.

vojaške ladje). Zanimalo ga je področje artilerije, zato je končal še **topniški tečaj** v Boki Kotorski. Po usposabljanju je bil leta 1936 premeščen v Komando vojne mornarice v Zemun, kjer je opravil izpit za **poročnika bojne ladje**. Nato je bil

*pa do 19. Tu je lepo 'iu' se mi
prav nič ne mundi da bi vodil
številj inauro lepo nene, vendar
torej točko lep ram mobil 'se tu*

Del pisma Sergeja Mašere družini iz Švedske, leta 1938.

poslan še na **Švedsko** kot strokovnjak za ladijske topove, saj je jugoslovanska vojna **mornarica** tam kupovala topove, s katerimi so opremili tri najsodobnejše rušilce. To potovanje mu je med njegovimi poklicnimi tovariši prineslo velik ugled.

Leta 1939 je Sergej **napredoval** in postal drugi artilerijski oficir na rušilcu Beograd. Na njem je služboval do marca 1941, ko je bil premeščen na **rušilec Zagreb** in tam prevzel položaj prvega artilerijskega **oficirja**. Na njem je v Boki Kotorski dočakal začetek 2. svetovne

Kip Sergeja Mašere stoji v avli Pomorskega muzeja v Piranu (avtor je Jože Pohlen).

vojne. Po objavi kapitulacije (poraza) jugoslovanske vojske so posadke prejele ukaz, naj prihajajočemu sovražniku predajo svoje ladje, podmornice in hidroletala.

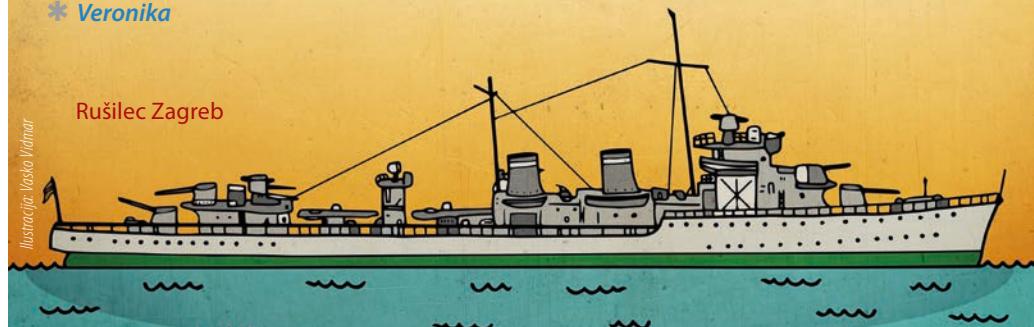
V abecedni mreži najdi besede, ki so povezane z življenjem Sergeja Mašere.

- MORJE ● AKADEMIIA ● DUBROVNIK ● OFICIR ● POMORSTVO ● RUŠILEC ● TOP
- GORICA ● POREČNIK ● LJUBLJANA ● HEROJ ● PLANINE ● BOKA KOTORSKA
- JUGOSLAVIJA ● ZAGREB ● ARTILERIJA ● SKAVT ● VOJNA

Po ukazu kapitana je posadka rušilca Zagreb 17. aprila 1941 ladjo zapustila. Na njej sta ostala le poročnika bojne ladje Sergej Mašera in Milan Spasić. Da ladja ne bi prišla v roke italijanske vojne mornarice, sta jo **razstrelila** in na njej izgubila življenje. Oba sta bila razglašena za **narodna heroja Jugoslavije**.

* Veronika

Center za azijske študije
ZRS Koper

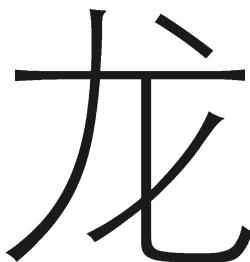
Hibridne živali v kitajski mitologiji

Kitajska mitologija pozna veliko živalskih likov, med njimi pa izstopajo mitološka bitja, za katere **rečemo, da so hibridna, ker so domišljajno sestavljena iz posameznih značilnosti več resničnih živali.** Pri nas od vseh hibridnih živali iz kitajske mitologije najbolje poznamo zmaja. Danes bomo poleg zmaja spoznali še nekaj takšnih pravljičnih živali.

Poisci imena kitajskih mitoloških živali

P	C	C	Q	I	L	I	N	M
C	B	N	Y	M	W	X	O	O
N	E	B	W	M	Y	Z	R	V
L	M	L	Z	C	W	Y	B	W
U	S	U	F	E	N	I	K	S
L	W	T	T	V	I	F	I	S
G	K	I	V	Z	M	A	J	F
X	I	E	Z	H	I	Z	K	M

ZMAJ (kitajsko: long)

Zmaj je najbolj znana od vseh kitajskih mitoloških živali. Povezujejo ga s srečnim številom devet in pravijo, naj bi bil sestav-

Ogromni lampijon v obliki zmaja ob praznovanju kitajskega novega leta

ljen iz devetih živali. Ima glavo kamele, jelenove rogove, oči zajca, ušesa krave, vrat kače, trebuh žabe, luske krapa, kremlje jastreba in šape tigra. Kitajski zmaj se po videzu razlikuje od evropskega, pa tudi njegov pomen je drugačen. V Evropi zmaj pogosto pomeni nevarno in kruto bitje, dostikrat so si predstavljali, da bruha ogenj in je ljudi. Kitajski zmaj pa je, nasprotno, dobro mitološko bitje. Prvi zmaji so bili vodna božanstva, ljudje so verjeli, da zagotavljajo dež za njihova polja, da vladajo rekam in jih ščitijo pred poplavami. Kasneje je zmaj postal **simbol kitajskih cesarjev.**

QILIN

Qilin (beri: »či lin«), ki ga včasih napačno imenujejo tudi kitajski samorog, je eno od najpomembnejših bitij iz kitajske mitologije. Za razliko od evropskega samoroga ima po navadi dva rogova. Telo *qilina* je podobno jelenu, le da je prekrito z ribjimi luskami, ima kopita in rogovе. Njegova glava spominja na zmaja, rep pa je košat in čopast kot pri levu. Pogosto je naslikan v plamenih.

Qilin naj bi se **prikazal le, kadar svetu vlasta kreposten in dober vladar**, zato

Vezenina s podobo qilina. Kvadratne vezene s podobami živalskih simbolov so na svojih oblačilih nosili kitajski uradniki in so označevali njihov položaj. Qilin je označeval najvišjo stopnjo uradnikov.

je tradicionalno veljal za **vladarsko znamenje**. Po legendi naj bi se pojavit tudi ob rojstvu Konfucija, slovitega kitajskega modreca.

FENIKS (kitajsko: fenghuang)

Porcelanasti krožnik s podobama zmaja in fenika, ki skupaj simbolizirata cesarski par.

Feniks običajno nastopa v paru z zmajem, pri čemer **simbolizira cesarico**, zmaj pa cesarja. Upodabljojo ga kot hibridno mešanico različnih ptic, ima fazanovo glavo, telo račke, rep pava, žerjavove noge, kljun papige in krila lastovke.

XIEZHI

Pošast *xiezhi* (beri: »šje dž«) je po videzu še najbliže evropskemu samorogu, saj so jo vedno upodabljali z enim samim rogom, sicer pa ima zmajev glavo ter levjo grivo, telo in šape. Najpomembnejša značilnost pošasti *xiezhi* je, da naj bi nezmotljivo znala ločiti laž od resnice. Zato je bil *xiezhi* **simbol pravnikov, sodnikov, preiskovalcev in podobnih poklicev**.

Sodoben kip pošasti *xiezhi* pred stavbo pravne fakultete v Pekingu, glavnem mestu Kitajske

Ali veš?

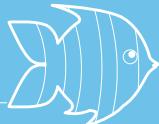
- Ko so Kitajci leta 1414 prvič videli žirafo, ki jo je s svoje odprave kot darilo cesarju prinesel admiral Zheng He, so žival takoj prepoznali kot *qilina*.
- Beseda za dinozavra v kitajščini je *kong long*, kar dobesedno pomeni strašni zmaj.
- Poseben cesarski zmaj je bil naslikan z zlato ali rumeno barvo in imel na nogah po pet kremljev. Takšnega zmaja so na svojih oblekah in pohištву smeli imeti le cesarji.
- Ko je pred nekaj sto leti v Evropo prvič začel prihajati dragoceni kitajski porcelan, je bil pogosto okrašen s podobami prelepih feniksov. Ker Evropejci te kitajske mitološke živali niso poznali, so pticam na vazah rekli kar kokoši.

Ustvari svojo hibridno žival! Poskusi iz delov različnih živali ustvariti svojo hibridno pravljično žival in jo poimenuj. *

ABONMA MAVRIČNA RIBICA ABBONAMENTO PESCIOLINO ARCOBALENO

Sergej Sergejevič Prokofjev
Peter in volk | Pierino e il lupo
Gledališče Koper | Teatro Capodistria

Andrej Rozman Roza
Obuti maček | Il gatto con gli stivali
Gledališče Koper in Slovensko mladinsko gledališče |
Teatro Capodistria e Teatro Mladinsko di Lubiana

Dr. Igor Saksida, Trkaj
Repki 2 | I Piccoli rap 2
Trkajo d.o.o. | Trkajo S.r.l.

Tamara Matevc
Brundagrrrom!
Gledališče Koper | Teatro Capodistria

Renata Vidič
Lepo je biti Koprčan | È bello essere Capodistriani
Gledališče Koper | Teatro Capodistria

Izok Kovač
Huda mravljica | La formichina cattiva
Zavod EN-KNAP | Associazione EN-KNAP

Carlo Collodi
Ostržek | Pinocchio
Gledališče Koper | Teatro Capodistria

Predvpis abonmajevo |
Preiscrizione degli abbonamenti:
5.–28. junij | giugno 2023

Vpis abonmajevo |
Iscrizione degli abbonamenti:
11.–22. september | settembre 2023

ABONMA MALI ODER ABBONAMENTO PICCOLO PALCO

Igor Štamlak, Jaka Ivanc
Z Igorjem po svetu – Francija |
Per il mondo assieme a Igor - Francia
Gledališče Koper | Teatro Capodistria

Jacob in Wilhelm Grimm, Boštjan Štorman
Škratovo ime | Il nome dello gnomo
Gledališče iz desnega žepka | Teatro del taschino destro

Jacob in Wilhelm Grimm
Rdeča kapica | Cappuccetto rosso
Gledališče Zapik | Teatro Zapik

Oton Župančič
Mehurčki | Bolle di sapone
Gledališče Koper | Teatro Capodistria

Jacob in Wilhelm Grimm
Žabji kralj | Il principe ranocchio
Gledališče Koper, Art dance studio Portorož in Kosovelov
dom Sežana | Teatro Capodistria, Art dance studio Portoroze
e Casa Kosovel di Sesana

ABONMA RASTEM ABBONAMENTO CRESCO*

Predstava, filmska projekcija in muzejska delavnica |
Spettacolo, proiezione cinematografica e laboratorio
museale

*Vpis v abonma Rastem bo potekal v času jesenskega vpisa. |
L'iscrizione all'abbonamento Cresco sarà possibile durante
il periodo autunnale di iscrizione degli abbonamenti.

otok

Svetilnik | Kulturalni občasniki za mlade
zanesenjake | Letnici XVI., številka 4 | Izdajajo:
Gledališče Koper, za izdajatelja Katja Pegar,
Pokrajinski muzej Koper, za izdajatelja Marko
Bonin, v.d.; Comunità Autogestita Costiera della
Nazionalità Italiana di Capodistria, za izdajatelja Alberto
Scheriani; Osrednja knjižnica Srečka
Vilhaja Koper, za izdajatelja Luana Malec, v.d.;
Pokrajinski arhiv Koper, za izdajatelja mag. Nada
Čibej; Otok – zavod za razvijanje filmske kulture,
za izdajatelja Lorena Pavlič; Pomorski muzej –
Museo del mare "Sergej Mašera" Piran – Pirano,
za izdajatelja Franco Juri, Znanstveno-razi-
kovalno središče Koper, za izdajatelja prof.
dr. Radu Pišot | Uredniški odbor: Samanta Kobal
(urednica /Gajbla/; info@gledalisce-koper.si),
Nada Čibej (nada.cibe@arhiv-koper.si),
Lorena Pavlič (lorena.pavlic@solaciinema.org),
Veronica Beljica (veronica.beljica@gmail.com),
Alenka Obid (alenka.obid@zrs-kp.si) | Lektorica
slovenskega jezika Alenka Juvan | ISSN C506–
158X | Tiskarnica Vek Koper | Naklada 2.750
| Koper, junij 2023 /